

La festa d'El Grito a Sant Joan de les Abadeses

El Grito de Dolores és el nom pel qual es coneix la cerimònia que cada 16 de setembre té lloc a totes les places públiques de Mèxic i que recrea de manera simbòlica les paraules que el matí del mateix dia però de 1810 el mossèn Miguel Hidalgo Costilla va adreçar a un nombrós grup de veïns aplegats a la plaça major del poble Dolores, avui Municipio de Dolores Hidalgo, de l'estat de Guanajuato, amb la finalitat que s'aixequessin en armes contra el virregnat de la Nova Espanya. La crida va comptar també amb un repic de campanes.

Text > EUSEBI PUIGDEMUNT I PUIG

Fotos > ARXIU MUNICIPAL DE SANT JOAN DE LES ABADESSES

Aquest acte està considerat el tret de sortida de la guerra de la independència mexicana, que culminà el 24 de setembre de 1821 amb la signatura del Tractat de Córdoba i la posterior entrada de l'exèrcit Trigarante a Ciutat de Mèxic, tres dies més tard. Aquests dos fets van posar fi a tres-cents anys de colonialisme espanyol, a més de reconèixer oficialment Mèxic com a nou estat. La festa nacional mexicana tam-

>> Dansa tradicional asteca a càrrec del grup México Baila, a la plaça Major el 2010.

bé es commemora a Sant Joan de les Abadesses, poble natal de Jaume Nonó i Roca (1824-1908), el compositor que l'any 1854 guanyà el concurs oficial per musicar la lletra de l'himne nacional mexicà, obra del poeta Francisco González Bocanegra.

La commemoració d'El Grito a Sant Joan de les Abadesses va començar el 2005 i, d'aleshores ençà, s'ha celebrat puntualment el cap de setmana posterior al de la Festa Major (el segon diumenge de setembre), ja que és la data més propera a la del dia oficial d'El Grito. Els precedents arrenquen del 12 d'octubre de 1969, data de la inauguració de la font monumental «dels mexicans», a la plaça de l'Abadessa Emma, totalment remodelada per a l'ocasió. Aquesta és, doncs, la primera baula d'altres esdeveniments posteriors en el temps: l'agermanament de Sant Joan de les Abadesses amb San Luis Potosí (poble natal de González Bocanegra) el 1980, i la inauguració, el 2005, del monument a l'himne nacional mexicà, obra de Salvador Farrés, i, el 2011, de *Pareja monumental*, de l'escultor mexicà Enrique Carvajal, que commemora el bicentenari de la independència de Mèxic i el centenari de la revolució mexicana, o la festa que ens ocupa, El Grito.

També cal fer esment de la figura de l'intel·lectual i artista mexicà Salvador Moreno Manzano, impulsor de la font monumental en memòria i homenatge a Jaume Nonó, en un moment en què les relacions diplomàtiques entre Espanya i Mèxic eren inexistents. A més, va saber entreveure el potencial cultural i turístic que la construcció d'aquesta font comportaria: «No se trata solo de un monumento sino de la natural curiosidad que despertará en los turistas mexicanos el visitar San Juan de las Abadesas para conocer esta fuente y la villa natal de Nunó, curiosidad que les permitirá, además, admirar algunas obras de arte de primer orden». No anava pas errat, ans al contrari, com demostra la instauració de la festa d'El Grito a partir de l'any 2005 i fins avui dia, a excepció de l'edició del 2020, suspesa per la pandèmia de la COVID-19.

Èxit en tots els àmbits

La celebració, any rere any, d'El Grito ha estat possible gràcies a la bona resposta dels santjoanins en tots els àm-

>> La cònsol general de Mèxic a Barcelona, Francisca Méndez Escobar, brandant el 2010 la bandera nacional mexicana al balcó de l'Ajuntament, un cop acabada de pronunciar la proclama d'El Grito.

bits, com ho corroboren dues cartes. La primera fa referència a l'agraïment de l'Ajuntament a diverses botigues i associacions per la seva participació a la festa: «Us volem agrair la vostra participació en la festa El Grito celebrada el passat 16 de setembre de 2005 coincidint amb les Festes Pàtries de Mèxic. [...] La festa va tenir una gran participació i estem convençuts que té un gran potencial turístic que ens anima a anar-la organitzant i consolidant amb el temps. [...] Vosaltres heu fet possible que hi hagués una mostra de productes artesans de la vila. Esperem que de cara a una propera edició hi hagi més participació d'establiments de la vila i s'estableixi així un intercanvi cultural i comercial entre Sant Joan de les Abadesses i entitats mexicanes».

La segona és la carta signada amb data 19 de setembre de 2005 per Jaime García Amaral, cònsol general de Mèxic, i adreçada a l'alcaldia: «Agradezco la buena disposición del Ayuntamiento a su cargo y su entusiasmo para llevar a cabo en Sant Joan de les Abadesses la celebración del día nacional de México el pasado día 16 de

septiembre. Considero, y estoy seguro que hablo en nombre de la comunidad mexicana que represento, que los festejos organizados para conmemorar el 195 aniversario de la independencia de nuestro país fueron todo un éxito, y estoy convencido de que este acto ha contribuido a fortalecer aún más la estrecha relación que a lo largo del tiempo han mantenido Sant Joan de les Abadesses y México. Por favor, extiende mis felicitaciones y agradecimiento al equipo del Ayuntamiento, [...] y a todas las personas de Sant Joan que participaron en la realización de este exitoso encuentro».

El dia abans, María del Pilar Trespacios Sosa, «ambaixadora fraternal» de San Luis de Potosí i Sant Joan de les Abadesses, havia enviat el correu electrònic següent a l'Ajuntament: «¡Felicidades! Yo también creo que la fiesta fue todo un éxito gracias a la intervención de todos y cada uno de los colaboradores, patrocinadores, pequeños empresarios, voluntarios, organismos que participaron e instituciones de apoyo, a los asistentes tanto mexicanos como catalanes y ¡hasta Tlàloc [divinitat del panteó asteca que

regeix el temps meteorològic] se portó de maravilla!!! Un abrazo muy fuerte a todos».

De l'organització de la festivitat se'n va fer càrrec la Comissió de Celebració del Dia de la Independència, formada per ciutadans mexicans residents a Catalunya i associacions representatives del col·lectiu mexicà, així com per ciutadans catalans, amb el suport del Consolat General de Mèxic a Barcelona i l'Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses. Els objectius a assolir van ser: «Commemorar el aniversario de la independència de México en Catalunya; mantener las tradiciones mexicanas y transmitir nuestros valores a las nuevas generaciones fuera del territorio nacional; promover el encuentro de la comunidad mexicana con este bello hecho histórico en torno al Himno Nacional; motivar a la comunidad mexicana residente en Catalunya a que participe en la consecución de las actividades propuestas; dar a conocer las costumbres y tradiciones mexicanas a los ciudadanos catalanes e invitarles para que se integren en esta celebración tan significativa e importante para los mexicanos; fomentar el intercambio cultural México-Catalunya».

Un cop marcats els objectius, l'Ajuntament s'encarregà de la provisió tant dels espais com de la infraestructura necessària per desenvolupar les diferents activitats: a la plaça Major, llums, les decoracions oportunes, taules i cavallets sota les voltes per a les parades, estovalles i tovallons de paper, lavabos químics, empostissat per a les actuacions, pal i cables enmig de la plaça per poder-hi muntar la pinyata (l'equivalent mexicà del joc català de «trencar l'olla»), neveres amb refrescos, gel... Al passeig Comte Guifré, els tallers (taules i cavallets, cadires, taulers al terra per poder-hi fer el taller de dansa), que, en cas de mal temps, es farien al palau de l'Abadia.

Les activitats es dissenyaren des del consolat general de Mèxic a Barcelona per aconseguir una festivitat d'ambientació netament mexicana: «[...] se ha considerado que la mejor opción es hacer una típica Kermés Mexicana. [...] Las actividades de la Kermés se iniciarán el 16 de septiembre a partir de las 16 horas y finalizarán el mismo día a las 24 horas, después de realizar la ceremonia de El Grito de Independencia».

>> Un nen intentant trencar la pinyata el 2011.

Pel que fa a les activitats destinades al públic infantil, es proposaren tallers de manualitats típicament mexicanes (elaboració de pinyates, de paper maixé...), d'entreteniments, jocs, etc. Per al públic adult, la música i els balls propis de Mèxic van ser la tònica dominant: karaokes, *mariachis*, músiques regionals, com ara *ranxeres*, *norteñas*, *huapangos*... També es va preveure la instal·lació de parades a la plaça Major per oferir-hi menges mexi-

canes, així com productes artesans. A les set del vespre, el cònsol (aleshores, Jaime García Amaral) duria a terme la cerimònia d'El Grito des del balcó principal de l'Ajuntament i, tot seguit, tindria lloc la interpretació cantada de l'himne nacional mexicà.

Actes especials

Aquest disseny de la primera festa s'ha mantingut, amb poques variants, fins a l'actualitat, amb actes que normal-

ment s'han dut a terme, tot i que algun any no, com ara el partit de futbol amistós entre els alevins CE Abadesenc i una selecció mexicana al camp municipal d'esports, o d'altres que han caigut definitivament del programa, com la missa del migdia. En alguna edició hi ha hagut actes propis per a l'ocasió. Per exemple, el 2007, se celebrà el primer acte del I Festival de Literatura Mexicana a Barcelona (del 29 de setembre al 6 d'octubre) a la vila de les Abadesses. El 2008, any del centenari de la mort de Jaume Nonó, es va comptar amb la presència de dos cosins llunyans descendents del compositor. L'any 2010 hi van haver dos actes especials: el concert *México entre dos amaneceres*, emmarcat dins la commemoració del bicentenari de la independència de Mèxic, a càrrec de la pianista Sílvia Navarrete, al claustre del palau de l'Abadia, i la inauguració de l'exposició «Mexicali», de l'artista Ana Beltrán Porcar, en què mostrava costums quotidians mexicans. De l'edició de 2016 destaquen els actes en memòria del centenari del naixement de Salvador Moreno Manzano, amb un concert de la soprano Lucía Salas al claustre del palau de l'Abadia i l'ofrena floral a la seva tomba, al cementiri municipal santjoaní, amb la participació del guitarrista Manuel Alonso. El 2019 es va commemorar el cinquantè aniversari de la inauguració de la font dels Mexicans.

Pel que fa a la cerimònia oficial d'El Grito des del balcó principal de l'Ajuntament, la proclama és, amb poques variants, aquesta: «Grito de Dolores: ¡Mexicanos! ¡Vivan los héroes que nos dieron patria y libertad! ¡Viva Hidalgo! ¡Viva Morelos! ¡Viva Josefa Ortiz de Domínguez! ¡Viva Allende! ¡Viva Aldama! ¡Viva Guerrero! ¡Viva la independencia nacional! ¡Viva México! ¡Viva México! ¡Viva México!».

Un cop acabada la cerimònia d'El Grito amb la interpretació de l'himne mexicà i, des de l'any 2008, l'audició de la sardana del compositor Ramon Oliveras *Un santjoaní a Mèxic*, la diada festiva es clou amb música de *mariachis* i una exhibició de balls regionals.

Per posar punt final a aquest article, res millor que les paraules que la cònsol Norma Ang dedicà a la festa des de les pàgines de *La Vanguardia* el setembre de 2013: «Per als 18.000

mexicans que hi ha a Espanya, 12.000 dels quals són a Catalunya, és un dia molt especial. En ser fora de Mèxic, la possibilitat de celebrar-ho en un lloc

com Sant Joan de les Abadesses fa aflorar el sentiment d'arrelament. I és també una festa que els santjoanins han adoptat com a pròpia».

FESTA del CRITO

21 de setembre 2019

Sant Joan de les Abadesses

www.santjoandelesabadesses.cat

A partir de les 10 h a la plaça Major, PARADES ARTESANES de productes mexicans

11 h a la plaça Major, TALLER INFANTIL "MI MÉXICO CHIQUITO" I TRENCAMENT DE PINYATES a càrrec de México Baila

12 h a la plaça Abadesa Emma, ACTE DE COMMEMORACIÓ DEL 50è ANIVERSARI DE LA INAUGURACIÓ DE LA FONT DELS MEXICANS

Tot seguit, ACTUACIÓ MUSICAL DE CANÇÓ TRADICIONAL I POPULAR MEXICANA, a càrrec del grup Tente en el aire

A continuació, al vestíbul de l'Ajuntament, INAUGURACIÓ DE L'EXPOSICIÓ "50 ANYS DE LA FONT DELS MEXICANS"

16.30 h a la plaça Major, TRENCAMENT DE PINYATES, a càrrec de México Baila

17.30 h ESPECTACLE "PA' LA TIERRA", a càrrec de México Baila

17.30 h a l'Auditori del Palmàs, PRESENTACIÓ DEL LLIBRE "ORIO JUNQUERAS, FINS QUE SIGUEM LLIURES", amb l'autor Sergi Sol
Organitza: ERC Sant Joan de les Abadesses

19 h al Palmàs, GRITO DE INDEPENDÈNCIA, a càrrec de l'Hble. Sra. Maria Carmen Oñate Muñoz, Cònsol Titular del Consolat de Mèxic a Barcelona

Tot seguit, HIMNE NACIONAL DE MÈXIC i SARDANA "Un santjoaní a Mèxic" del Sr. Ramon Oliveras

19.30 h MARIACHI IMPERIAL ELEGANCIA MEXICANA

Organitza: AJUNTAMENT DE SANT JOAN DE LES ABADESSES
Col·labora: SRE (SERVICIO REGIONAL DE MEXICO EN BARCELONA)
Departament de Cultura
Diputació de Girona
Amb el suport de: Consell d'Àfrica Catalana, MEX CAT, Coronita cerveza

>> Cartell anunciador de la festa d'El Grito a Sant Joan de les Abadesses el 2019.